

ישראל במלחמה
טו בשבט תשפ"ד

רק בגלל

החרדה

סדר טו בשבט בתוספת
לקט קטעי שירה והגות העוסקים
באהבת הארץ, משמעות הקיום
היהודי-ישראלי והלחימה בעת הזאת

תנועת
אור
יחד אנחנו יוצרים אור
על מנת להאיר את העתיד

עין פרת
המדרשה למונהיגות חברתית
EIN PRAT - THE ACADEMY FOR LEADERSHIP

לב אחד
ONE HEART
قلب واحد

החוברת במהדורה השלישית
יוצאת לקראת ט"ו בשבט,
ומוקדשת לזכרם של הנרצחים הנופלים
במלחמת חרבות ברזל.
בתקווה ובתפילה לניצחון המלחמה,
להחזרת השבויים והחטופים לביתם,
ולחיזוק תושבי ויישובי הדרום והצפון.

טו בשבט ישראלי

סדר טו בשבט בתוספת לקט קטעי שירה והגות
העוסקים באהבת הארץ, משמעות הקיום
היהודי-ישראלי והלחימה בעת הזאת

עריכה: ד"ר שירה בר-אור מלכיאור
עיצוב כריכה וגרפיקה: חמוטל לורנס
שותפים לאיסוף המקורות: ד"ר דוד נחמן, שירה צחי, שירה
כץ, בוגרי מחזור י"ח של המדרשה הגבוהה בעין פרת.
נערך לשימוש חיילי וחיילות צה"ל בתיאום עם מפקדת קצין
החינוך והנוער הראשי.

© כל הזכויות שמורות למחברי קטעי השירה וההגות. החוברת
מופצת לצרכי לימוד ותרבות וללא מטרת רווח כספי.

ט"ו בשבט

ט"ו בשבט, שנזכר במשנה כ'ראש השנה לאילן' עוצב ע"י חכמי צפת ובהמשך בזווית מעט שונה ע"י התנועה הציונית כחג המבטא אהבה וכמיהה לארץ. הימים בהם אנו נמצאים, ימי לחימה והגנה על המולדת, מזמנים חשיבה מעמיקה ומחודשת על מידת הקשר והמחויבות שלנו לארץ הזו, לדורות הבאים ולמימוש החזון הנבואי של יצירת חברת מופת. אם טו בשבט מסמל בכל שנה את החיבור לארץ - השנה אנו נדרשים למאמץ נוסף של חיזוק הרוח ומעגלי השייכות והמשמעות של קיומנו כאן. נקודת האור בימים אלה קשורה לכוחות הנפש ולמאמצים האדירים המתגלים - בחזית ובעורף בישראל- ואשר מעידים על עוצמת תחושת השותפות, ועל תוקפם של כוחות החיים והתקווה. אנו כואבים על האובדן וההרס שפקדו אותנו לפני שלושה חודשים, ובעיקר מתגעגעים לאלו שאינם עוד אתנו. אולם כדבריה של מרים פרץ, מבקשים אנו להפוך את היגון לניגון חדש, ומבקשים להמשיך את דרכם של הנופלים מתוך תחושת מחויבות גדולה.

החוברת הופקה על ידי המדרשה למנהיגות עין פרת. היא כוללת הצעה לסדר טו בשבט, ולקט קטעי הגות ושירה העוסקים באהבת הארץ, ובמשמעות הקיום היהודי-ישראלי והלחימה בעת הזאת. החוברת היא

הצעה להתבוננות מחודשת על הקשר שלנו לארץ. יש בה מילים חדשות ועתיקות, המלצות לשירה, ללימוד ולשיח - שיש בכוחם להרים את רוח האומה ולחזק את הרעיון המכונן שלשמו הוקם הבית היהודי ושבשמו אנו נקראים אל הדגל בימים אלה. בתקווה לימים של שקט וביטחון ושל המשך בניה ויצירה חברתית, תרבותית וערכית של הבית.

דגשי הסברה לציון ט"ו בשבט במלחמה

השנה נציין את ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, בעיצומה של מלחמה, ביום חמישי, 25 בינואר.

ט"ו בשבט מסמל צמיחה, שגשוג ותקווה. ביסודו של היום עומד הקשר אל הארץ בה נטועים שורשינו ותקוות הדורות לטעום את פירותיה. בט"ו בשבט אנחנו מעלים על נס את המעשה הציוני שהפריח את ארץ-ישראל בדורות האחרונים ומדגישים את מחויבותנו למען שגשוג הדורות הבאים.

לפניכם דגשים מרכזיים בציון ט"ו בשבט במלחמה:

- מנהג אכילת פירות הארץ בט"ו בשבט מדגיש עבורנו כי ההישג כרוך במאמץ, וכפי שאבותינו ייחלו לציון וחזו בתקומת העם בארצו לאחר מאבקים רבים - כן אנחנו, המשתתפים במאבק לחיי חירות וחופש בארצנו, נזכה לטעום מפירות הבטחון והשקט ולהצמיח עתיד טוב יותר לעמנו ומדינתנו - לנו ולדורות הבאים אחרינו.
- בציון היום נדגיש את ערך היסוד אהבת המולדת ונאמנות למדינה ואת מחויבותנו להשבת הביטחון למדינת ישראל ולהפרכתו מחדש של הנגב המערבי

וגבול הצפון. נזכור כי במהלך ההיסטוריה ידע העם היהודי ימים קשים, אך תמיד ליוותה אותנו התקווה לצמיחה, לשגשוג ולעתיד טוב יותר.

- אחד ממסורות המועד הוא הישיבה יחד ב'סדר' ט"ו בשבט, סביב שולחן עמוס בפירות וירקות ארץ-ישראל, בליווי שירים וקריאה במקורותינו. יום זה מאפשר להעצים את לכידות היחידה ולטפח את המשותף לנו כמשרתים הפועלים ונלחמים שכם אל שכם למען מטרה משותפת.

- אחת מהמסורות שהתגבשו בעת החדשה היא שתילת שתילים ונטיעת עצים המסמלים את הפריחה והשגשוג של עמנו בארצו. בימים אלו ציון המועד מהווה הזדמנות להעצים את הפעילות החקלאית המבקשת הפרחתו מחדש של אזור הנגב המערבי ושגשוגו והדגשת המחויבות והמסירות למען תושבי חבלי הארץ שנפגעו במתקפת האויב ובמלחמה.

- ציון ט"ו בשבט תוך כדי לחימה שונה מהותית מבשנה רגילה. ננהג בתבונה וברגישות ונשמר את דמותו של צה"ל כצבא עם ממלכתי. בעת ציון היום נוודא שהפעולה החינוכית תומכת את מטרות המלחמה ומשימות היחידה ונתאים את אופי הפעילות לדגשי המפקד, למצב ביחידה ולתמונת הנפגעים.

סדר טו בשבט

הסבר קצר רגע לפני שמתחילים

טו בשבט מוזכר לראשונה במשנה במסכת ראש השנה פרק א משנה א:

אַרְבָּעָה רְאִשֵׁי שָׁנִים הֵם. בְּאַחַד בְּנִיסָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְמַלְכִים וְלְרֹגְלִים. בְּאַחַד בְּאַלּוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. רִבִּי אֶלְעָזָר וְרִבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים,
בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי. בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים
וְלְשִׁמְטִין וְלִיּוֹבְלוֹת, לְנִטְיָעָה וְלִירְקוֹת. בְּאַחַד
בְּשִׁבְט, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית
הַלֵּל אוֹמְרִים, בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּוֹ:

טו בשבט הוא אם כן 'ראש השנה לאילן', התאריך שבו מציינים את תחילתה של שנת פירות האילן. לקביעה זו היה היבט כלכלי והלכתי חשוב כיון שסייע לחישוב היבול השנתי של הפירות לצורך הפרשת מעשרות.

'סדר טו בשבט' הוא טקס שעוצב במאה השבע עשרה בידי קבוצה מחכמי צפת. הטקס בנוי מברכות על היין ועל הפירות, והוא כולל דברי שבח הנוגעים לארץ ישראל ופירותיה. מבנה הטקס מעוצב לאור תפיסת 'העולמות' הקבלית של חכמי צפת, לפיה העולם מורכב מארבעה רבדים: עולם העשייה, עולם היצירה, עולם הבריאה ועולם האצילות. מסורת הטקס הופצה בקרב יהודים בגלות והפכה את טו בשבט מיום המציין חישוב הלכתי של שנת הפרי לחג המסמל בעיקר את

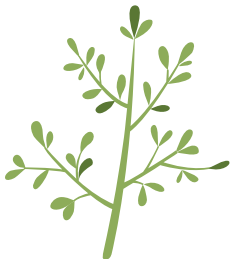
הזיקה והגעגוע של יהודים לאדמתם. התנועה הציונית אימצה את החג העוסק בחיבור אל הארץ והדגישה את חשיבות הממד הפיסי של עבודת האדמה, את ההליכה בשבילי הארץ, את נטיעת העצים ואת ההיכרות המעמיקה עם עולם החי והצומח בישראל.

'הסדר' שלפניכם כולל רבדים מגוונים של החג, מקורות מסורתיים לצד חדשים. שלובים בו קטעי מקרא ומדרש בצד קטעי הגות יהודית, טקסטים מראשית הציונות, וכמובן שירה עברית - העוסקים כולם באהבת הארץ.

בסדר טו בשבט אנחנו מציינים את הזכות לקחת חלק בסיפור שיבת ציון המודרני, ואת האחריות המוטלת על דורנו בתיקון ובבניה של הקומה הבאה של הבית היהודי. כיון שכך, אתם מוזמנים להיעזר בטקסטים ובברכות המופיעים כאן אולם מוזמנים גם להוסיף נדבך משלכם לסדר טו בשבט ביחידתכם.

הטקס מחולק ל-4 חלקים: כל חלק פותח בהרמת כוסית (בתמהילים שונים של יין לבן ואדום) - אותה ניתן לציין באופן סמלי גם כשאין יין לפנינו. הכוס הראשונה מוקדשת לעונת הסתיו, לעולם העשייה ולהכרת תודה לדורות הקודמים. הכוס השנייה מוקדשת לעונת החורף, לעולם היצירה ולהכרת תודה ללוחמים ולשומרים על הבית בחזית ובעורף. הכוס השלישית מוקדשת לעונת האביב, לעולם

הבריאה ולהוקרת והנצחת הנופלים במלחמת חרבות ברזל. הכוס הרביעית מוקדשת לעונת הקיץ, לעולם האצילות, לנצחון המלחמה ולתקווה להשבת החטופים והחטופות הביתה.

כוס ראשונה

מוזגים כוס שכולה יין לבן, המסמלת את עונת הסתו ואת ראשית החורף. כוס זו מוקדשת לדורות הקודמים, הרחוקים והקרובים, מתוך הכרת תודה למאמצייהם ולתרומתם ומתוך תחושת שייכות למורשת הענפה שהותירו לנו.

מגביהים את הכוס ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱ-דֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרִי הַגֶּפֶן

תאודור בנימין זאב הרצל,

מתוך: פתרון לשאלת היהודים, 1896

לנו, המתחילים בתנועה הזאת, קשה להאמין, כי נראה בעינינו את אחריתה המפוארה. אבל כבר בראשיתה היא מכניסה לתוך חיינו גאות רום-אנשים ואושר של חרות פנימית. אנחנו ניטע בעד בנינו, כשם שאבותינו שמרו על מסורתם בעדנו. חיינו הם רגע אחד בנצחיותו של עמנו; ולרגע הזה יש חובות מיוחדות.

הרב שמשון רפאל הירש, מתוך: במעגלי שנה

תקומתו של העץ אינה מושרשת בענפים ובעלים ובפרותיו המפארים אלא בשורשיו שהם מוחזקים במקום אשר הרוחות והסערות לא תגנעה. והם מתחזקים על מקור מים חיים של התחדשות. העץ אינו דואג בזמן סערות, הוא לא נע ולא זע ממקומו. וכל זמן שהוא לא נעקר ממקומו תהיה לו תקומה. ועל כן נמצא שהאילן לא הפסיד כלום ואדרבא - החליף כוח במאבק. כן הוא האדם - שום רוח לא תעקור אותו ממקומו, ונהפוך הוא - הסערות תעוררנה את כוח ההתחדשות.

יוחאי גלעד, מתוך: באר חתומה, 1965
סרן יוחאי גלעד ז"ל נפל בכ' בתשרי תשל"ד

עומד אני עתה ובלבי הרגשה קשה. הנה עברו שמונה- עשרה שנים. שמונה-עשרה השנים בהן הייתי מתחנך ומחונך לאורם של נבונים ומנוסים ממני. אולם, כאשר אני צופה ומחפש מה הם נתנו לי, ובמה עיצבוני וחינכוני כאדם יהודי בעל נפש יהודית- לא נותר אלא לומר: מעט.

אין אדם נולד יהודי. אין בו "באצילוס יודאיקוס" אשר גורם עוד בטרם נולד כי הוא יהיה ליהודי, וליהודי בלבד. במקרה הטוב ביותר הוא יוצא לאויר העולם ובלבו חושים ונטיות לערכים יהודיים, אולם הללו נשארים כמוסים וסמויים מן העין, אם אין מוציאים וחושפים אותם לאור. אני מנסה להרגיש ולחוש בידי מהו הרכוש שניתן בשנים ההן? במה נתעשרתי ומה ירשתי ואימצתי לי כנכסי צאן-ברזל. לשוא אנסה לחפש ולמשש - לא אמצאם - כי הם אינם, וההרגשה הכללית מורה על סיכום דל וזעום למדי, אינני רוצה לומר, חס-וחלילה, כי אנו "גויים גמורים", אך בעובדה אין בנו החושים למשהו קצת מעבר לספר-הספרים שלנו (וגם בזאת עולים בי, לעיתים, ספקות), למשהו הרחוק אך צעד אחד מן התנ"ך והלאה. רבים הם המקורות היהודיים היפים, אשר בעינינו הם בבחינת "גן-נעול ומעיין חתום" לבלתי הכיר תכנם. לעיתים גובל הדבר ממש בבורות. אך לפעמים, וזה הרע ביותר, פשוט חוסר הזדהות, באפאטיה ובהתרחקות שמתוך סלידה ויראה כאחד. החינוך היהודי איננו יכול להיות "נחלתו הבלעדית" של בית הספר ; הוא חייב להיות מושפע, מכוון מכל האוירה, מכל מערכת חיינו במשק. בן גומר את שנות בית-הספר ובצקלונו מצוי בכל אופן מטען

ומשקע כלשהו ממה שלמד. אך מה יעשה איתו, כיצד ישתמש בו ומה ישאב ממנו כאשר הוא "חבר בודד" ולא עוד תלמיד למורה? אני ממשיך לרדת בסולם תהיותי-תמיהותי, ושואל את עצמי: מדוע זה אין החיים במשק ספוגים במידה נכונה תכנים יהודיים? וכשאני מהרהר בכל אלו ומסתכל בוותיקים, מנקר כל הזמן בראשי: שמא, שמא עשו אז מהפכה גדולה מדי?

מגביהים צלחת של פירות יבשים ואומרים:

אלו הם הפרות היבשים שאכלו אבותינו
בארצות הגולה בזכרם את ארץ ישראל.

בשנים שעברו - עבדים; השנה - בני חורין.

בשנים שעברו - בארצות הגולה; השנה -
בארץ ישראל.

בשנים שעברו - פירות מיובשים; השנה -
מפרותיה הטרשים של הארץ הטובה.

עולם העשייה נוגע לרובדי העשייה הארציים בחיים, ומסמלים אותו פירות שתוכנם נאכל וקליפתם נזרקת (כגון: רימון, שקד, בננה, אגוז). פירות אלו דורשים הגנה חיצונית מרובה, ולכן בעת אכילתם נזכור מהם הדברים בחיינו הדורשים הגנה מיוחדת, ומהם ערכי היסוד עליהם אנו מתאמצים להגן בימים אלו.

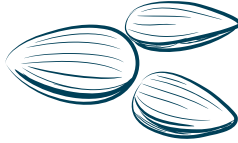

אגוז

על פי שיר השירים רבה ו

כל הפירות אדם יכול ליטול מהם מתוך השק, ואין חבריהם מרגישים. אבל האגוז, כיוון שאתה נוטל בידך מעט מהם - כולם מתרגשים. כך ישראל - כיון שנטל אחד מהם ונתן במחבוש (=בכלא, בשבי) מיד נעורים כולם ופודין אותו.

שקד

בארץ אהבתי השקד פורח / לאה גולדברג

בארץ אהבתי השקד פורח
בארץ אהבתי מחכים לאורח
שבע עלמות שבע אמהות
שבע כלות בשער.

בארץ אהבתי על הצריח דגל
אל ארץ אהבתי יבוא עולה רגל
בשעה טובה בשעה ברוכה
המשכיחה כל צער.

אך מי עיני נשר לו ויראנו
ומי לב חכם לו ויכירנו
מי לא יטעה מי לא ישגה
מי יפתח לו הדלת?

בארץ אהבתי על הצריח דגל
אל ארץ אהבתי יבוא עולה רגל
בשעה טובה בשעה ברוכה
המשכיחה כל צער.

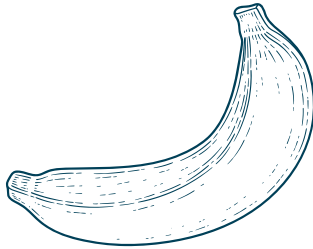
עוד לא תמו כל פלאיך / יורם טהרלב

ארצנו הקטנטונת, ארצנו היפה
 מולדת בלי כותונת, מולדת יחפה
 קבליני אל שירייך, כלה יפהפייה
 פתחי לי שערייך אבוא במ אודה יה.

בצל עצי החורש, הרחק מאור חמה
 יחדיו נכה פה שורש אל לב האדמה
 אל מעיינות הזוהר, אל בארות התום
 מולדת ללא תואר וצועני יתום.

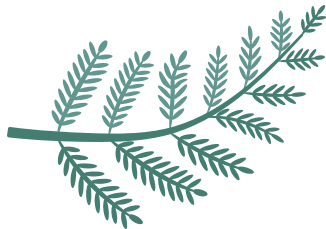
עוד לא תמו כל פלאיך
 עוד הזמר לו שט
 עוד לבי מכה עם ליל
 ולוחש לו בלאט:
 את לי את האחת
 את לי את, אם ובת
 את לי את המעט
 המעט שנותר.

נביאה בבגדינו את ריח הכפרים
 בפעמון ליבנו יכו העדרים,
 ישנה דממה רוגעת
 וקרן אור יפה,
 ולאורה נפסעה ברגל יחפה.

נברך על פרי העץ ונאכל מפרות עולם העשייה:
אגוזים, שקדים, פרות הדר, רימונים, בננות ועוד.

בְּרוּךְ אַתָּה אֱ-דֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרֵי הָעֵץ

כוס שנייה

כוס שרובה יין לבן ומיעוטה יין אדום, ומסמלת את עונת החורף ואת ניצני הפריחה שעל העצים. כוס זו מוקדשת ללוחמים וללוחמות בחזית, ולמתנדבים ולאנשי ונשות העורף - הדואגים לשמור על הבית. כמו כן נבקש להודות לחקלאים ולכל העוסקים בחיזוק העבודה העברית בארץ. מתוך הוקרה עצומה לפועלכם, לעוז רוחכם ולמסירות הנפש שלכם בדאגה ועמל לשלום הבית.

מוזגים את הכוס ושותים "לחיים"

עולם היצירה - נוגע לחיבור שבין המופשט למעשי, בין הרוח לחומר, וטומן בחובו את כוח ההתחדשות.

פירות עולם היצירה הם פירות שבשרם נאכל והגרעין שבתוכם לא נאכל, אלא משמש לזריעה מחודשת (כגון: תמר, זית ותפוח). בעת אכילתם נוקיר את כוח היצירה וההתחדשות הגלום בבריאה ואת החיבור בין החומר והרוח הנחוץ כל-כך גם בימים של לחימה על הבית.

זית

תלמוד בבלי, מנחות נ"ג עמוד ב'

אמר רבי יהושע בן לוי: למה נמשלו ישראל לזית?
לומר לך: מה זית אין עליו נושרין לא בימות
החמה ולא בימות הגשמים, אף ישראל אין להם
בטילה עולמית לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

תמר

תהילים צ"ב, י"ג

צָדִיק כְּתָמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בְּלִבָּנוֹן יִשְׁגָּה: שְׁתּוֹלִים
בְּבֵית ה' בְּחִצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ: עוֹד יִנּוּבּוֹן
בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ: לְהַגִּיד כִּי־יֵשֶׁר ה'
צוּרֵי וְלֹא־עֲלֵתָה [עֲוֹלָתָה] בּוֹ:

עפ"י רבי דב בר ממזריטש, מתוך: מרטין בובר, אור הגנוז

מה הוא שנאמר: "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה" (תהילים צב) ללמדך שיש שני סוגים של צדיקים: אלו המעורבים עם הבריות, ואלו המתבודדים בד' אמותיהם. הראשונים הם כמו תמר - נושאים פרות, מזון מחיה לארץ ולדרים עליה. האחרונים הם כארז - נעלים וגבוהים אבל עקרים מפרות.

תלמוד בבלי, מסכת קדושין, דף מ', עמוד ב

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה.

מסכת אבות ג', י"ז

הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה. לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין. והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו. שנאמר (ירמיה יז, ו) "והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב". אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין, ושרשיו מרובין. שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו - אין מזיזין אותו ממקומו. שנאמר (ירמיה יז, ח) "והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי":

אמא אדמה / יענקל'ה רוטבליט

היא תביט אלי טובה וחכמה
כמו בבן השב הביתה מן הדרך
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

היא תגיד - "אתה עייף מן המסע
אל תפחד אני חובשת את פצעך"
היא תיקח אותי אליה כשאקרא בשמה
אמא אדמה

היא תביט אלי טובה וחכמה
היא שקטה כל כך וכמו תמיד סולחת
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

כוס שלישית

כוס שרובה יין אדום ומיעוטה יין לבן ומסמלת את עונת האביב, הפריחה והצמיחה. כוס זו מוקדשת לנופלים ולחללים של מתקפת השביעי באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל, שחרפו נפשם על הגנת הארץ והעם, ובנופלים ציוו לנו את החיים. בשתיית הכוס השלישית נזכור את מי ומה שהיו בחייהם, את פועלם, את ייחודם ואת גבורתם.

מוזגים את הכוס ושותים "לחיים"

עולם הבריאה - נוגע לשלמות הבריאה וכיון שאין בו דבר מיותר מסומל על ידי פירות שאפשר לאוכלם בשלמותם: הקליפה הגרעין והפרי (כגון: ענבים, תאנים, חרובים, תותים). בעולם הבריאה אנחנו מברכים על ההמשכיות של הטבע, ועל השמחה והתקווה שנוסכים בנו מראות הטבע והבריאה המתחדשים.

(מדרש ויקרא רבה כ"ה)

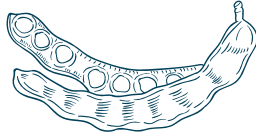
אמר להם הקב"ה לישראל: אף על פי שתמצאו אותה מלאת כל טוב, לא תאמרו: "נשב ולא ניטע". אלא הוּו זהירים בנטיעות. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם.

א"ד גורדון, האדם והטבע, עמוד 154

צריך שהאדם ידע לבקש בטבע לא רק את מזונו הגופני ואת חייו הגופניים, כי אם גם את מזונו ואת חייו הנפשיים. צריך שיהיה ברור, כי אין מקום אחר לחיים, לא לחיי הגוף ולא לחיי הנפש, מלבד הטבע.

בבלי תענית כ"ג עמוד א (בתרגום מתוך ספר האגדה)

אָמַר ר' יוֹחָנָן: כָּל יָמָיו שָׁל אוֹתוֹ צַדִּיק (-חוני המעגל) הָיָה מְצַטְעֵר עַל הַמְקָרָא הַזֶּה: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוֹב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הֵינּוּ כְּחֹלְמִים".
אָמַר: וְכִי יֵשׁ מִנְּמַנְם שְׁבָעִים שָׁנָה בְּחִלּוּם?
פַּעַם אַחַת הָיָה מְהַלֵּךְ בְּדַרְדָּר, רָאָה אָדָם אֹחֵד שֶׁהוּא נוֹטֵעַ חֲרוֹב.

אָמַר לוֹ: זֶה לְכַמָּה שָׁנִים טוֹעֵן פְּרוֹת? - אָמַר לוֹ:
לְשִׁבְעִים שָׁנָה. - אָמַר לוֹ: כָּלוּם בְּרִי לָךְ שֶׁתְּחִיָּה
שְׁבָעִים שָׁנָה, וְתֹאכַל מִמֶּנּוּ? - אָמַר לוֹ: אֲנִי
מְצַאֲתִי אֶת הָעוֹלָם בְּחֲרוֹבִים; כִּשֶׁם שֶׁנִּטְעוּ אֲבוֹתַי
לִי כָּךְ אֵטַע אֲנִי לְבָנִי.

אין לי ארץ אחרת / אהוד מנור

אין לי ארץ אחרת
גם אם אדמתי בוערת
רק מילה בעברית חודרת
אל עורקי אל נשמתי

בגוף כואב
בלב רעב
כאן הוא ביתי.

לא אשתוק כי ארצי
שינתה את פניה
לא אוותר לה אזכיר לה
ואשיר כאן באוזניה
עד שתפקח את עיניה.

רקפות בין הסלעים / אריאל הורוביץ

בין הצפירות בכביש לרחובות המלוכלכים
בין משפחות הפשע לטלוויזיה השטחית
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים

בין הישנים ברחוב לדקירות במועדון
בין מה שבדרך כלל קוראים בעיתון
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים

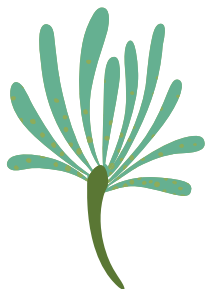
וכשהיא לפתע צריכה
שמישהו ישכב בבוק בתוך שוחה
לא תאמין איך הם מופיעים
כמו רקפות בין הסלעים

בין הדגלים הכתומים לחולצה הכחולה
בין שוק הפשפשים לקריית הממשלה
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים
וכשהיא לפתע צריכה...

בין מגדלי הפאר למרכז הקליטה
בין פועלים זרים לשדות החיטה
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים

על כל אלה / נעמי שמר

שמור על המעט שיש לי	על הדבש ועל העוקץ
על האור ועל הטף	על המר והמתוק
על הפרי שלא הבשיל	על בתנו התינוקת
עוד	שמור אלי הטוב
ושנאסף	על האש המבוערת
על כל אלה...	על המים הזכים
מרשרש אילן ברזח	על האיש השב הביתה
מרחוק נושר כוכב	מן המרחקים
משאלות ליבי בחושך	על כל אלה, על כל אלה
נרשמות עכשיו	שמור נא לי אלי הטוב
אנא, שמור לי על כל אלה	על הדבש ועל העוקץ
ועל אהובי נפשי	על המר והמתוק
על השקט, על הבכי	אל נא תעקור נטוע
ועל זה השיר	אל תשכח את התקווה
על כל אלה...	השיבני ואשובה
	אל הארץ הטובה
	שמור אלי על זה הבית
	על הגן, על החומה
	מיגון, מפחד פתע
	וממלחמה

כוס רביעית

כוס שכולה יין אדום, המסמלת את התארכות שעות האור ואת התקרבות ימי הקיץ. כוס זו מוקדשת לילדים, לנשים ולאנשים הכלואים בשבי חמאס בעזה. בתקווה ותפילה לשובם חזרה הביתה בהקדם בריאים ושלמים.

מוזגים את הכוס ושותים "לחיים"

עולם האצילות מסמל את המדרגה הרוחנית הגבוהה ביותר, את מקומם של הרוח והאידיאל הטהורים בהם גלומים ניצני החיים והקיום. עולם האצילות מזכיר לנו מהם עקרונות היסוד, האמונות והערכים המצויים בלבת החיים, שעבורם אנו נכונים לחיות ואף להקריב חיים. פירות עולם האצילות יהיו כל אותם הדברים בפוטנציאל הקיום המחכים להבשלה ולמימוש של הדורות הבאים. הזרעים והשתילים שניטע השנה יסמלו את התקווה להמשך צמיחה ובניה.

הרב עדין שטיינזלץ, מתוך: חיי שנה, 2008, עמוד 133

כל עץ באשר הוא - גדול ככל שיהיה, מתפרנס מאויר ומשמש בלבד, ומהם הוא יוצר את העלים, את הענפים ואת הגזע שלו. במילים אחרות ניתן לומר, שהעץ חי בעצם מלמעלה- מהעלים הקולטים את החמצן ואת האור, ולא מלמטה- מהשורשים, הממלאים תפקיד משני, בהעברת המים. כאמור, "האדם עץ השדה": גם האדם איננו חי למטה- מתוך העולם הזה, אלא מלמעלה. בסיס החיים שלנו, כמו של העץ, הוא דוקא מתוך הבלתי מוחשי. חיינו בעיקרם בנויים על הדברים העליונים, ולא על אותם דברים שנדמה שהם יסודות החיים שלנו. הללו אינם אלא מכשירי עזר. הפירות שאנו אוכלים נוצרו משמש ומאוויר, ואנחנו אוכלים אותם אכילה ממשית. זהו יסוד החיים של העולם: העולם כולו ניזון מתוצרי הצמחים, ששורש חייהם וצמיחתם הוא מתוך הבלתי מוחשי. זוהי נקודה חשובה של הבחנה: "כי הם חיינו ואורך ימינו" (מתוך ברכות קריאת שמע בערבית), "כי הוא חייכם" (דברים לב, מז). הדברים הגשמיים, שנדמה לנו שהם יסוד חיינו אינם העיקר. כל מטרתם היא רק כדי להכשיר, לעזור ולסייע לנו לעשות את הדברים החשובים. אדם צריך לדעת איפה נמצאים החיים שלו באמת, מה עיקר ומה טפל.

תפילה להחזרת שבויים

אֲחִינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל
הַנְּתוּנִים בְּצָרָה וּבִשְׂבִיָּה
הָעוֹמְדִים בֵּין בָּיִם וּבֵין בִּיבְשָׁה
הַמְּקוּם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם
וְיֹצֵאֵם מִצָּרָה לְרוּחָהּ
וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָהּ
וּמִשְׁעִבּוֹד לְגֹאֲלָהּ
הַשְׂתָּא בְּעִגְלָא וּבְזִמּוֹן קָרִיב
וְנֹאמַר אָמֵן

קהלת רבה ז', י"ט

בשעה שברא הקב"ה את האדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשבחים הם! וכל מה שבראתי- בשבילך- בראתי! תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריו.

רואים רחוק רואים שקוף / יענקל'ה רוטבליט

צר היה כל כך
 הייתי אז מוכרח
 לפרוש כנפיים ולעוף
 אל מקום שבו
 אולי כמו הר נבו
 רואים רחוק רואים שקוף.

בן אדם כעץ שתול על מים
 שורש מבקש
 בן אדם כסנה מול השמיים
 בו בוערת אש.

אז דרכי אבדה
 חיי היו חידה
 צמא כמו הלך במדבר
 אל מילת אמת
 שכוח בה לתת
 לשאת פנים אל המחר.

בן אדם...

בערה בי אש
 יצאתי לבקש
 ימים סערתי כסופה
 שבתי אל ביתי
 למצוא שאת איתי
 עד בוא הדרך אל סופה.

מרטין בובר, תקווה לשעה זו, 1992, עמ' 34:

אין חברה אמיתית אלא זו שקיים בה קשר בין הדורות. חברה אמיתית אינה מקיפה אך ורק את האנשים החיים בשעה זו, אלא גם את המתים, וגם את העתידים להיוולד. צריך שהדור הנוכחי לא רק יחוש את הקשר הזה שבינו לבין האבות והבנים, אלא יחיה אותו חוויה של ממש. כל עוד איננו רואים גם את המתים בקרבנו, ואת הבנים שלא נולדו עדיין - אין אנו חברה אמיתית.

הימים שעוד נכוננו לנו / חגן יובל

הימים שעוד נכוננו לנו
שיהיו נכונים, שיהיו רכונים
שיהיו מעלינו כמו כפות תמרים.

ואנחנו שני המינים,
נברך עליהם,
ובין כפות ידינו
ידריכו קשתם כוכבים רחוקים
להביט בנו מתוך הלילות,
ולא נבוש להיות מוארים בימים, בימים.

הימים שעוד נכוננו לנו...

והאפלה תביא תבונה אל לילותינו
ועין תהיה בנו זבת דמעות רכות של דבש בחלב,
ושבעה מינים, פי שבעה מונים
בבגרותו יבשיל ליבנו.

ברכה אחרונה

בְּרוּךְ אַתָּה אֱ-דָנִי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,

(על פירות שבעת המינים)	(על יין)	(על מזונות)
עַל הָעֵץ וְעַל פְּרֵי הָעֵץ	עַל הַגָּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגָּפֶן	עַל הַמַּחֲיָה וְעַל הַפְּלִכְלָה

וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה, וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֻבָּה שְׂרָצִית וְהַנְחִלַת לְאֲבוֹתֵינוּ, לְאֹכַל מִפְרֵיהָ וּלְשִׁבְעַ מִטּוּבָהּ. רַחֵם אֱ-דָנִי אֱלֹהֵינוּ, עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ, וְעַל הַר צִיּוֹן מְשֻׁכָּן כְּבוֹדָךְ, וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הַיְכָלְךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ, וְשִׁמְחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ, וּנְבַרְכְּךָ עָלֶיהָ בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָהּ.

כִּי אַתָּה טוֹב וּמְטִיב לְכָל, וְנוֹדֵה לָךְ עַל הָאֶרֶץ

(על פירות שבעת המינים)	(על יין)	(על מזונות)
וְעַל הַמַּחֲיָה.	וְעַל פְּרֵי הַגָּפֶן.	וְעַל הַמַּחֲיָה.
(בחיטה של ארץ ישראל: מחיטה)	(וְעַל פְּרֵי גִפְנָה)	(וְעַל פְּרוֹתֶיהָ).

בְּרוּךְ אַתָּה אֱ-דָנִי, עַל הָאֶרֶץ וְעַל

(על פירות שבעת המינים)	(על יין)	(על מזונות)
הַפְּרוֹת.	פְּרֵי הַגָּפֶן.	הַמַּחֲיָה.
(פְּרוֹתֶיהָ)	(פְּרֵי גִפְנָה)	(מַחֲיָתָה)

ברכה לסייום הסדר (מתוך סדר התנועה הקיבוצית):

יהי רצון שבזכות עריכת סדר זה, בזכותן של ארבע כוסות ובסגולתן של פירות ארץ ישראל - נזכה להגשמת כל ערכינו. שכל אישה ואיש וכל עץ ואילן יתנו את פריים המיוחד להם בקהילה ובטבע לאהבה ולהנאה מאילנות ארץ ישראל. שתתחדש עלינו שנת אילן טובה ושופעת ברכה עד בלי די.

נסיים במזמור תהלים ושירת התקווה

תהלים קכו

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוֹב ה' אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן הֵיִינוּ
כְּחֻלְמִים: אֲזַי מָלֵא שְׁחֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רֶנֶּה אֲזַי
יֵאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהֵי הַגְּדִיל ה'
לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵיִינוּ שְׂמֵחִים: שׁוֹבָה ה' אֶת־שְׁבוֹתֵנוּ
[שְׁבִיתָנוּ] כַּאֲפִיקִים בְּנֹגֵב: הִזְרְעִים בְּדַמְעָה בְּרֶנֶּה
יִקְצְרוּ: הַלֹּחֶף יִלֹּחֶף וּבָכָה נִשְׂא מִשָּׁדֶף הַזֶּרַע בְּאֵיבּוֹא
בְּרֶנֶּה נִשְׂא אֶלְמֵתָיו:

התקווה/ נפתלי הרץ אימבר

כָּל עוֹד בְּלֵבִי פְּנִימָה

נִפְּשׂ יְהוּדֵי הוֹמִיָּה

וּלְפָאֲתֵי מִזְרַח קִדְיָמָה

עֵינַי לְצִיּוֹן צוֹפֶיָה

עוֹד לֹא אֶבְדָּה תְּקוּמָתִי

הַתְּקוּהָ בֵּית שְׁנוֹת אֲלֵפִים

לְהִיּוֹת עִם חִפְּשֵׁי בְּאֲרָצֵנוּ

אֲרָץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם

אסופת מקורות ברוח החג

תפילה לשלום המדינה

אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, צוֹר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ, בְּרַךְ אֶת מְדִינַת
יִשְׂרָאֵל, רֵאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלְתָּנוּ. הֲגֵן עָלֶיךָ בְּאַבְרַת
חֶסֶדְךָ, וּפְרֵשׁ עָלֶיךָ סִכַּת שְׁלוֹמְךָ, וְשַׁלַּח אוֹרְךָ וְאַמְתָּךְ
לְרֵאשִׁיָּהּ, שְׂרִיָּה וְיוֹעֲצִיָּהּ, וְחֻקְנָם בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ.

חֲזַק אֶת יְדֵי מְגַנֵּי אֶרֶץ קְדֻשְׁנוּ, וְהַנְחִילֵם אֱלֹהֵינוּ יְשׁוּעָה
וְעֵטְרַת נְצַחֵן תְּעֵטְרֵם, וְנַתַּת שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וְשִׁמְחַת
עוֹלָם לְיוֹשְׁבֵיהָ.

וְאֶת אַחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל פִּקְדוֹ-נָא בְּכָל אַרְצוֹת
פְּזוּרֵיהֶם, וְתוֹלִיכֶם מְהֵרָה קוֹמְמִיּוֹת לְצִיּוֹן עִירְךָ
וְלִירוּשָׁלַיִם מְשֻׁכָּן שְׁמֶךָ, כְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ:
"אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם, מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ
וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ. וְהֵבִיאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְרָשׁוּ
אַבְתֶּיךָ וִירֻשָׁתָהּ, וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מְאֹד" (דְּבָרִים
ל,ד-ה).

וַיַּחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל
דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ. וְשַׁלַּח לָנוּ מְהֵרָה בּוֹ דָּוִד מְשִׁיחַ צְדָקָה,
לְפָדוֹת מְחַכֵּי קוֹץ יְשׁוּעָתְךָ. הוֹפֵעַ בְּהַדָּר גָּאוֹן עֲזָךְ עַל
כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל אֲרֻצָּה, וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאַפּוֹ: "ה'
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְלֶךְ, וּמְלֻכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה". אָמֵן סְלָה.

תפילה לישלום היי"ל צה"ל

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את חילי צבא ההגנה לישראל ואנשי כחות הבטחון, העומדים על משמר ארצנו וערי אלהינו, מגבול הלבנון ועד מדבר מצרים, ומן הים הגדול עד לבוא הערבה ובכל מקום שהם, ביבשה באויר ובים. יתן יי אַת אויבנו הקמים עלינו נגפים לפניהם. הקדוש ברוך הוא ישמר ויציל את חילינו מכל צרה וצוקה, ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם. ידבר שונאינו תחתיהם, ויעטרם בכתר ישועה ובעטרת נצחון. ויקים בהם הכתוב (דברים כ,ד): "כי יי אלהיכם ההלך עמכם, להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם". ונאמר: אמן.

תפילה להחזרת השבויים והחטופים

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּחֲזַק וְתִשְׁמָר וְתִנְצֹר אֶת אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, הַשְּׁבוּיִים וְהַשְּׁבוּיֹת, בְּעִבּוֹר שְׂאֲנוּ מִתְּפִלָּיִם בְּעִבּוֹרָם. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִמְלֵא רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, יִשְׁמְרֵם מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֹגַע וּמַחֲלָה, וְיִשְׁלַח בְּרַכָּה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם, יוֹצִיאֵם מִחֶשֶׁךְ וְצִלְמוֹת וְיִשִּׁיבֵם מִהֶרָה לְחֵיק מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם, וְנֹאמַר אָמֵן. אַחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, הַנְּתוּנִים בְּצָרָה וּבְשִׁבְיָה, הָעוֹמְדִים בֵּין בָּיִם וּבֵין בִּיבְשָׁה, הַמְּקוּם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְיוֹצִיאֵם מִצָּרָה לְרוּחָהּ, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָהּ, וּמִשְׁעֶבֶד לְגֵאֲלָהּ, הַשְׁתָּא בְּעַגְלָא וּבְזָמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן.

היי שלחות

צחק טדה

מתוך: שבילי גבורה (עלון הפלמ"ח), 1946

הגבורה, שהיא הקרבה, אינה אכזרית ביסודה. היא אינה מתאכזרת. זו היא הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת. דרכה האנושית ביותר של הגבורה היא השליחות. יש העושה למען הכלל ופעולתו משתבשת ביסודות זרים כמו יהירות, סיפוק יצרים, רצון להשתלטות, אנוכיות קיבוצית של קבוצה קטנה. ואז מופיעים גם הסימנים החיצוניים: פגיעות בבלתי אשמים, אכזריות מיוחדת, אי-ניקיון בבחירת האמצעים, אי-הערכת החיים.

לא כן השליח הפועל רק בשם שולחיו ולמען שולחיו, ובמידה שזה נחוץ לשולחיו. רוחב הבסיס קובע את גובה הפסגה. הגבורה - היא תכונה אנושית חיובית. אין גבורה בלי מטרה הומאנית ובלתי הומאניות, כי עיקרה חיוב החיים - החיים על כל גילוייהם הטובים. לכן קשה לו לאדם המחונו בסגולת הגבורה להרוג. הוא מגיע לכך רק באין מוצא אחר, כשאין צל של ספק בצדקת ההריגה, כשהמעשה נחוץ למען החיים... דרכנו היא דרך השליחות: על כל אחד מאיתנו לראות עצמו כשליח ולפתח את כל כוחות נפשו ושכלו, את כל כושר הקרבתו, למען השליחות. קשה הדרך אבל היא הנכונה. ורק ההולך בה אל הפסגה הוא בלבד נושם לרווחה אוויר צח של חיים עשירים ומלאים.

רִבֵּן יוֹחֲנָן בֶּן זִכְאִי
אוֹמֵר אִם הִיְתָה נְטִיעָה
בְּתוֹךְ יָדְךָ וַיֹּאמְרוּ לְךָ
הֲרֵי לְךָ הַמִּשְׁיָחָה. בּוֹא
וְנִטַּע אֶת הַנְטִיעָה
וְאַחֵר כִּי צֵא וְהִקְבִּילוּ

(אבות דרבי נתן נו"ב ל"א)

העולם שאמור להיות

הרב יונתן זקס

מתוך: לרפא עולם שבור, 2010, עמ' 340

היהדות שומרת על חלום עתיק שעדיין מדבר אל לבנו. לרפא את מה שאחרים השחיתו, לתקן את מה שאחרים קלקלו, לגאול את הרוע בהפיכת האנרגיות השליליות שלו לטוב: אלה הם מאפייניה של אתיקת האחריות, שנולדה מתוך האמונה הרדיקלית שאלוהים קורא לנו לממש את החופש שלנו ולהיות לשותפיו במלאכת הבריאה. לטעמי, זהו חזון המאשר את החיים: זהו האומץ להסתכן בנטילת אחריות, ויחד עם אלוהים להיות יוצריו של העולם שאמור להיות.

לְגַזּוֹר וּלְשַׁמּוֹר

נעם הזרב

את השיר הזה
יש לגזור
ולתלות על המקרר
כי אחרי שהכול ייגמר
אחרי שעשן השריפה יתפזר
אחרי שספירת הנופלים תיעצר -
אנחנו נישאר.

ואסור שנשכח
איך נתנו כל כך
אחד לשני
איך ישב ימני עם שמאלני
קיבוצניק עם עירוני
דתי עם חילוני
איך הסתדרנו -
גם אתה ואני

שלא נתקבץ רק סביב אסונות
שנמצא בנו את האומץ להשתנות
שנזכור גם אחרי שהכול יירגע
אין לנו קמטים מיותרים לדאגה

שנחרוט על העור את צוואת הרוקדים
שלנצח נהיה מאוחדים
שלא נתפתה לפוליטיקה זולה
שנלך בדרכי מחילה וחמלה
שלא נחזור על אותה הטעות
שגם בתוך מבוכי המציאות
נחפש את הטוב
כבר מעכשיו
שלא נגלה בסופו של הקרב
שהכול היה בעצם לשווא
את השיר הזה
יש לגזור
ולתלות על המקרר
כי אחרי שהכול ייגמר
אחרי שעשן השריפה יתפזר
נצטרך לבנות חיים
ממה שיישאר

אידיאל אין סופי תיאודור בנימין זאב הרצל מותוך: תקוותינו, 1904

קראתי פעם לציונות אידיאל אין סופי, ואני מאמין באמת כי גם לאחר השגת ארצנו, ארץ-ישראל, לא תחדל מלהיות אידיאל; כי בציונות כפי שאני מבין אותה, כלולה לא רק השאיפה אל כברת ארץ מובטחת כחוק בשביל עמנו, אלא גם השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית.

כִּי תִצּוֹר אֶל עֵיר יָמִים
 רַבִּים לְהִלָּחֵם עֲלֶיהָ
 לְתַפְּסָהּ לֹא תִשָּׁחֵת
 אֶת עֵצָהּ לְנֹדַח עֲלוּ
 גִרְזֹן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל
 וְאַתּוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי
 הָאָדָם עֵץ הַשִּׂדְדָה
 לְבֹא מִפְּנֵיךָ בַּמִּצּוֹר.
 רַק עֵץ אֲשֶׁר תִּדְעֶה כִּי
 לֹא עֵץ מֵאֲכָל הוּא
 אֶתּוֹ תִשָּׁחֵת וְכָרַתְתָּ
 וּבְנִיתָ מִצּוֹר עַל הָעֵיר
 אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ
 מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ

(דברים כ, יט-כ)

מגילות העצמאות (פתיחה)

בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי. לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקוה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית. מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

כי האדם עץ השדה

נתן זך

כי האדם עץ השדה	כי האדם עץ השדה
כמו העץ הוא צמא למים	כמו האדם גם העץ צונח
כמו האדם הוא נשאר צמא	כמו העץ האדם נגדע
ואני לא יודע איפה הייתי	ואני לא יודע איפה הייתי
ואיפה אהייה	ואיפה אהייה
כמו עץ השדה	כמו עץ השדה
אהבתי וגם שנאתי	כי האדם עץ השדה
טעמתי מזה ומזה	כמו העץ הוא שואף
קברו אותי בחלקה של	למעלה
עפר	כמו האדם הוא נשרף באש
ומר לי, מר לי בפה	ואני לא יודע איפה הייתי
כמו עץ השדה, כמו עץ	ואיפה אהייה
השדה	כמו עץ השדה
	אהבתי וגם שנאתי
	טעמתי מזה ומזה
	קברו אותי בחלקה של
	עפר
	ומר לי, מר לי בפה
	כמו עץ השדה, כמו עץ
	השדה

ט"ו בשבט תש"ט

חיים וציון

מתוך נאומי בפת"ח הכנסת הראשונה
(הארץ, 15/1/49)

ברגש של יראת כבוד והדרת קודש אני קם לפתוח את האסיפה המכוננת של מדינת ישראל, את כנסת ישראל הראשונה בימינו. בעיר הנצחית, ירושלים. ברגע הגדול הזה בתולדות עמנו ניתן שבח והודיה לאלהי ישראל שבחסדו, זכינו לראות בגאולה לאחר דורות של סבל ויסורים. מעמד זה הוא פרי ההתעוררות הכבירה של הרצון הלאומי שקמה בעמנו בדורות האחרונים. לפני כשבעים שנה היה האות. מיטב בני האומה, מנהיגי הדור הנעלמים והאלמונים קמו להגשים את חלום הדורות של שיבת ציון וחידוש הקוממיות הלאומית. אנו ניגשים להקים את בנייננו הממלכתי על יסודות הוגנים ואיתנים - יסודות של חופש, שיויון, אחריות הדדית ומשמעת משותפת... מה כבדה האחריות המוטלת על הבית הזה. את הדבר שהתחלנו באותו יום לפני תשעה ירחים אנו משלימים הערב: חידוש ממלכת ישראל. אנו משתמשים בדפוסים של חיי מדינה שנתגבשו במסורת העולם הנאור של זמננו, אבל אנו יודעים היטב כי דפוסים אלה אוצרים בקרבם מרוח מורשת ישראל...

אישי הכנסת! שאו ברכה לכינוסכם הראשון. זכרו כי עיני כל העם היהודי אליכם נשואות וכי הכיסופים והתפילות של דורות עברו מלוות את צעדיכם. מי יתן והיינו כולנו ראויים לגודל השעה ולכובד האחריות.

אוטופיה

א"ד גורדון

מתוך מכתבו הראשון מארץ ישראל, 1904

יאמרו שזוהי אוטופיה, שזהו דבר שאי-אפשר. כן, ידידי, זהו באמת דבר אי-אפשרי. אך אל נא תשכח, כי הציונות כולה היא דבר בלתי אפשרי. ולא רק הציונות, אלא כל תנועה של חופש היא בראשיתה אוטופיה, דבר בלתי אפשרי! אם אבותינו, בימי החשמונאים, היו עושים להם תכניות על פי החשבון המדיקי, אם היו הולכים רק בדרך הפוליטיקה הריאלית ובהיגיון ישר, אז בוודאי שהיו ידיהם רפות, והעם העברי היה נידון לאבדון. בכלל, אמנם מוכשרים אנו להאשים את עצמנו בשאיפות קיצוניות, אבל באמת הצרה היא שהאידיאליסטים שלנו הם יותר מדי ריאליסטים, פיקחים הם יותר מדי. וכל התנועה שלנו לשם האידיאל כולה חדורה רוח הריאליזם הפיקח. אין אצלנו אמונה נלהבת, אין בנו השאיפה הכבירה שמביאה לידי מסירות נפש, שפורצת כל הגדרים ויכולה למשוך ולשאת בזרמה את הכול ולנצח את הכול. אנו יותר מדי טבועים בשיקול הדעת, אוהבים אנו לגשת למשחק רק כשהזיכיון ברור לפנינו, פוחדים אנו לצאת נגד כל האפשרויות, יראים אנו יותר מדי מפני המספרים. אך אנו צריכים לדעת תמיד, כי בעניין תנועתנו הלאומית

כל האפשרויות וכל המספרים הם נגדנו, וכל 'שכל בריא', כל 'הבנה נכונה' - נגדנו הם! ואם לא יספיקו לנו הכוחות ללכת הלאה בדרכנו למרות כל המספרים וכל האפשרויות, בניגוד לכל 'שכל בריא' - אז אין מה לרמות את עצמנו, אין לשחק באידיאלים, בציונות, בתנועה לאומית! המנהיג הגדול שלנו המנוח היה לנו למופת, איך צריך לעשות בניגוד לכול. הוא עבד נגד כל המספרים, נגד כל האפשרויות. הוא הלך קוממיות כל זמן שחיו לא כלו, והוא גם הצליח לעשות פירצה הגונה בחומת הגיטו שלנו.

לב נוטע

מרים פרץ

מתוך דבריה במעמד קבלת פרס ישראל 2018

בְּכַל לַיְלָה, סִיפֵר לִי אָבִי, עַל עֵיר שֶׁלֹּא הֵכִיר, שֶׁלֹּא רָאָה בְּתַמוּנֹת וְשִׁתְּאוּרָה עֵבֶר מֵאֵב לִבָּן - יְרוּשָׁלַיִם, שִׁישׁ בַּה עֲצִים נוֹטְפֵי דְבֶשׁ וְחֶלֶב וְלִרְגִלֵיהֶם רוֹבְצִים אֲרִיּוֹת וְכִבְשִׁים. בְּכַל פַּעַם שֶׁהִגָּה אָבִי אֶת הַמִּילָה יְרוּשָׁלַיִם הֶצְמִיד אֶת שְׁתֵּי אֲצַבְעוֹתָיו לְשִׁפְתָיו וּמִלְמַל בְּקָדוּשָׁה אֶת שְׁמָהּ, תוֹךְ כַּדֵי נִישׁוֹק כָּל אוֹת מְאוֹתוֹת. וּבְאַחַד הַלֵּילוֹת שֶׁל קִיץ 1963 הוֹדִיעַ אָבִי כִּי הַלֵּילָה יָבוֹא הַמְּשִׁיחַ. לְשֵׁאלַתִּי כִּיצַד אֶזְקֶה אוֹתוֹ עֵנָה "הוּא יִלְבֹּשׁ חוֹלְצָה פְתוּחָה, מִכְּנִסִּים קְצָרִים וְיִנְעַל סַנְדָּלִים". פִּגְשֵׁתִי אֶת הַמְּשִׁיחַ, אֶת שְׁלִיחַ הַסּוֹכְנוֹת הַיהוּדִית שֶׁהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִהַמְּלָאָח בְּקִזְבִּלְנֶקָה, שֶׁם גֵּרְתִּי עַד הַיּוֹתֵי בֵּת 10, וְהִבִּיא אוֹתָנוּ לְיְרוּשָׁלַיִם - לַמַּעֲבָרָה חֲצָרִים בְּבָאָר שֶׁבַע, שֶׁבַה חֵייתִי עַד שְׁנַת 1969. חֵינּוּ לֹלֵא גִז, לֹלֵא מִקְרָר, הִיוּ מִיטוֹת עֲשׂוֹיֹת מִבְּרֹזל וְקִשְׂיֵי קְלִיטָה וְשֶׁפָּה חֲדָשָׁה אֲבֵל הֵייתָה גַם שִׁמְחָה גְדוּלָה עַל שִׁזְכִּינוּ לַהֲגִיעַ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

לְמַדְתִּי לָאֵהוֹב אֶת הָאַרְץ דֶּרֶךְ שִׁירְיָה בְּזִכּוֹת רְדִיו שְׁקִיבֵל אָבִי בְּעִבּוּדָתוֹ כַּמְטָאטָא כְּבִישִׁים. בְּכָל יוֹם רַבִּיעִי, חֵיפִיתִי בְּחֶרֶד קוֹדֶשׁ בַּפְּתָח הַצְּרִיף שֶׁלֵּנוּ, בִּידֵי מַחְבֶּרֶת וְעֵיפְרוֹן, נְכוֹנָה לְכַתּוֹב אֶת מִילוֹת

השירים שלימד אפי נצר בתוכניתו. כך היכרתי את החרמון דרך "מלכות החרמון", את בית לחם דרך "ראי רחל ראי" ואת עמק יזרעאל דרך "שיר העמק". אך שיר אֶחָד נצרב בזיכרוני, שירו של נתן אלטרמן - "שיר בוקר" - הפותח במילים "בְּהָרִים כִּבְרֵה שֶׁמֶשׁ מִלֵּהטָה...". שורה אחת מפזמון השיר הִדְהִדָה בראשי ולא הרפתה ממני "מה עוד לא נִתְּנוּ וְנִיתָן...". כבר אז, כילדה, חשתי שלא עשיתי דבר למען ארצי. באתי אל אֶרֶץ מוכנה, וְלֹא ידעתי שיום יבוא וְאַתָּן את היקר לי מכל עבור ארצי - את בניי אוריאל ואלירז.

אבל מולדת לא בונים רק בְּכָאֵב וּבְדָמְעוֹת, אלא גם בְּעֵמֶל וּבְנִתְיָנָה מתמשכת לאורך שנים. אני גאה להיות שייכת לְקְבוּצָה, שֶׁבָּחֵרָה לעסוק בְּחִינוּךְ מתוך אמונה שזו הדרך לפרוץ את חומות הִבְעָרוֹת וְהַדְּלוֹת, ומתוך הבנה שהחינוך פותח הזדמנויות למימוש עצמי ולהתפתחות אישית, כפי שפתח לי. אל המעשה החינוכי הִבֵּאתי עימי את הערכים שינקתי בְּבֵית הוֹרֵי. אלה היסודות שעליהם גידלתי עם אישי הָאֶהוּב אליעזר ז"ל את ששת ילדיי: אוריאל, אלירז, הדס, אביחי, אליאסף ובת אל. מכובדי, עומדת אני כאן היום מולכם נבוכה. לצד עמיתיי -- אנשים רמי מעלה שיצרו, כתבו, חקרו וְהִמְצִיאוּ, אֲנִשִּׁי חֲזוֹן וְעִשִּׂיָה, אֲנִשִּׁי אמונה. קטונתי, אין בְּיָדֵי יִצְרָה, לא אוכל להצביע על תגלית שגִּילֵיתִי או על נוסחה שפתרתי. יש לי לב אֶחָד

שנשבר 3 פְּעָמִים בהודעות שבר נוראיות, נפילת בני אוריאל בְּקֶרֶב בְּלִבְנוֹן, פטירת אליעזר אישי מְשָׁרְוֹן לב וְנִפְילַת בני השני אלירז בקרב בעזה. עם הלב הזה יצאתי אל עמי, וּבְמִילִים פשוטות, בְּשֵׁפֶת הלב השבור דיברתי על הארץ ומורשתה, על הבחירה בטוב, על השמחה, על הדבקות בחיים על אחריות ומְעוֹרְבוֹת חברתית מתוך הלב הזה, שְׁפּוֹעֶמֶת בו אמונה בְּאַרְץ הזאת וּבָעַם הזה מתוך תהומות הכאב נבעו מעֵיִנוֹת של אהבה וְכִשְׁהֵלֵב מלא אמונה, הוא יכול לעמוד בְּאַתְגָּרִים קשים, יכול ליצור יצירות גדולות. זו יצירתי היא נטועה בלבבות הפכתי את יגוני לְנִיגוֹן חדש.

החריש הראשון בראש פינה

מטה דוד טו"ב
מתוך: זכרונות לבית דוד, 1882

בשנה ההיא נתאחרו גשמי היורה עד סוף חדש כסלו, והאכרים לא יכלו לצאת לעבודתם בשדה ולחרוש את אדמתם ולזרעה, עד ר"ח טבת. ביום השני לחדש טבת יצאו האכרים בפעם הראשונה לחרוש את אדמתם. גם אני יצאתי עם כל האכרים אל השדה. אין מלים בפי לתאר את התרגשותי הגדולה בקחתי בידי את המחרשה, לחרוש את אדמתי שלי, בארצי, ארץ חמדתי, שהתגעגעת אליה כל-כך, וביחד עם יתר אחי האכרים! בדמעות-גיל הלכנו אחרי המחרשה, בראותנו שחלומנו הגדול, לשבת על אדמת ארץ-אבותינו, ולעבדה בידינו, נתקיים, וזכינו לחרוש בידינו את אדמתנו, בארץ הזאת שאליה ערגה נפשנו. וכשכלינו את עבודתנו נתאספנו בשדה, וכמובן לא חסרו נאומים נלהבים וגם שירים. אנוכי בחרתי לנושא נאומי את "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים"... השמחה היתה גדולה עד למאד. החלטנו לקבוע את היום הזה, יום ב' טבת, לחג יום התיסדות המושבה. בשמחה ובשירים שבנו מן השדה אל המושבה, מקום בנין הבתים. שם, באמצע הרחוב, ערכנו שלחן; כל אחד מאתנו הביא את ארוחתו, וכלנו ישבנו אל השלחן יחדו, לאכול ולשמוח ולברך על הטובה שעשה עמנו הקב"ה.

שִׁירַת הָעֵשְׂבִים

נַעֲמִי שִׁמּוֹר

וּמְשִׁירַת הָעֵשְׂבִים	דַּע לָךְ
מִתְמַלֵּא הַלֵּב	שְׁכַל רוּעָה וְרוּעָה
וּמְשִׁתּוֹקֵק	יֵשׁ לוֹ נִגּוֹן מִיּוֹחֵד
וּכְשֶׁהֲלֵב	מִשְׁלוֹ
מִן הַשִּׁירָה מִתְמַלֵּא	דַּע לָךְ
וּמְשִׁתּוֹקֵק	שְׁכַל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב
אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל	יֵשׁ לוֹ שִׁירָה מִיּוֹחֵד
אוֹר גָּדוֹל	מִשְׁלוֹ
אֲזִי נִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ	וּמְשִׁירַת הָעֵשְׂבִים
מִקְדוּשָׁתָהּ שֶׁל הָאָרֶץ	נִעֲשֶׂה נִגּוֹן
עָלִיו	שֶׁל רוּעָה
וּמְשִׁירַת הָעֵשְׂבִים	כַּמָּה יָפָה
נִעֲשֶׂה נִגּוֹן	כַּמָּה יָפָה וְנֹאֵה
שֶׁל הַלֵּב	כְּשִׁשׁוּמְעִים הַשִּׁירָה
	שְׁלֵהֶם
	טוֹב מְאֹד
	לְהִתְפַּלֵּל בִּינֵיהֶם
	וּבְשִׁמְחָה לַעֲבֹד
	אֶת ה'

חיי הנצח

ויקטור פרנקל

מתוך: האדם מהפטי מיטמעות, 1946, עמוד 89

אשה צעירה זו ידעה כי היא עומדת למות תוך ימים ספורים. אך כשדיברתי עמה, היתה רוחה טובה עליה על אף ידיעתה זו. "מודה אני לגורל על שהפליא את מכותי", אמרה לי. "בחיי הקודמים פונקתי ולא נהגתי רצינות בהישגים רוחניים". היא הורתה באצבע החוצה בעד חלון הצריף ואמרה: "עץ זה שבכאן הוא ידידי היחיד בבדידותי". בעד החלון יכלה לראות רק ענף אחד של עץ-ערמונים ובענף היו שני ניצנים. "פעמים רבות אני מדברת אל העץ הזה", אמרה לי. נדהמתי ולא ידעתי איך לקבל את דבריה. האם הזתה הזיות? האם ראתה מחזות-שוא? בחרדה שאלתי אותה, אם העץ ענה לה. "כן". מה אמר לה העץ? ענתה: "הוא אמר לי: אני פה - אני פה - אני החיים, חיי הנצח."

עץ אגס רחל

יד אביב בקשר הזה... אדם מקיץ משנה
ורואה: מול חלונו
עץ אגס מלבלב.
ובן-רגע: ההר זה רבץ על הלב
התפורר ואינו.

הן תביו: לא יוכל האדם באבלו התעקש
על פרחו האחד שקמש
בנשיבת הסתו האכזר -
אם אביב מפסו ומגיש לו, חיה והגש
זר פרחים ענקי למו חלונו ממש!

מה עלינו לעשות

זאב ז'בוטינסקי, סוף דבר
(בתוך: 'מה עלינו לעשות', 1905)

מניח אני, שהקורא לא ביקש בקונטרס חומר לשעשע את רוחו ולכן לא יתלונן על שמצא בו סקירה תמציתית, תיאור יבש של מעשים ליום-המחר. רק את זאת התכוונתי לתת, בנסותי להשיב כמיטב יכולתי על השאלות התכופות: "מה עלינו לעשות?" וכפי שאתם רואים, יש עבודה למכביר, וצריכים אנו להתבייש, שעדיין היא מרובה כל־כך, ושעד עכשיו כה הרבינו למלל מִלֵּל וכה מיעטנו לעשות מעשים.

אולם אין לשקוע בפסימיזם. באַקטיב של מאזננו קיימים כבר בכל־זאת הסתדרות גדולה, קונגרס, שני בנקים, קרן, כתבי־עת ועתונים רבים, התעוררות־רוחות ניכרת, ואחרון אחרון - כשלושים מושבות עבריות. כלומר, יש מה לסקור אחורנית ובמה ללכת קדימה.

ואולם, כדי שתוקל עלינו ההליכה, צריכים אנו ללכת באחֶה. אין זאת אומרת, שאני יועץ לסלק את כל הבדלי הסיעות. אך הגיעה השעה לסלק את החיכוכים המילוליים בין הסיעות למיניהן. אנו כמו מתחרים בחריפותה של הביקורת ההדדית, משקיעים כוחות מרובים במלחמת־האחים, ובינתיים הולך ומתקרר

אותו ברזל, שכולנו נקראנו לרקעו. אין להמנע מיצירת מפלגות בציונות, כי ציונות גופה איננה מפלגה אלא הסתדרות לאומית, שנועדה להכיל את כל השדרות ואת כל הזרמים בעם ישראל.

שבע שורות לזריחה

אמיר אור

ואף על פי כן החיים, ואף על פי כן אהבה.

ראה עוד נראה את שער הלב

נפקח אל עולם של תקנה.

בשבילי שוב נפסע, על יפיו נתפלא

ורוחנו צלולה ושלוח:

ראה עוד נראה את הבקר עולה,

את זריחת האדם הקרבה.

עם מכלול הקוצים
והצמחים שנכנסו ל'
לגוף אפשר להקים
ערוגה של מטר על
מטר, אבל אלו לא
סתם קוצים, אלו קוצי
ארץ ישראל טובים ל'
קוציה של ארצי מכל
פריה תבל.

(סגן אוריאל פרץ ז"ל,
נפל בז' בכסליו תשנ"ט)

יום האילן

מאיר שלו

מתוך: ג'נת בר, 2017, עמ' 221-222

בן תשע הייתי כשבאנו מירושלים לנהלל. שמחתי על המעבר מהעיר אל הכפר, אהבתי את בית הספר החדש, שעד היום אני זוכרו כבית הספר הטוב והנעים מכל בתי הספר שלמדתי בהם. אבל הכותרת עירוני ריחפה תמיד מעל לראשי, ולהיות עירוני בנהלל של אז היה להיות נחות מכל בחינה אפשרית. הוסיפו לכך את קומתי הלא גבוהה, את כתפיי הלא רחבות, את עיניי קצרות הראייה ואת היותי שטוף בקריאה - מנהג לא פרודוקטיבי - וקיבלתם ילד שלא הצליח להתערות באופן משביע רצון בהוויה המושבניקית החלוצית. לא ייפלא אפוא שיום האילן הראשון שלי מילא אותי חלחלה. ידעתי שאם אכשל בו לא תישכח חרפתי לעולם, וכמקובל בהתיישבות העובדת גם אמיט קלון נצחי על משפחתי. המחנך של כיתה דלת שלמדתי בה, יעקב מתתיה, הכין אותנו ליום האילן ברצינות רבה. הוא הכיר את כל צמחי הסביבה ואת בתי הגידול שלהם באופן אישי והוציא אותנו אליהם לימי לימוד והיכרות. הלכנו אל הוואדי- כך קראו לערוץ הקטן שבין כפר יהושע לנהלל, ואל הרים - כך קראו לגבעות שהיום בנוי עליהן היישוב תמרת.

עלינו וירדנו בנחל יגור הסבוך והלח, ויצאנו גם אל רחובות המושב עצמו, כי ביום האילן נדרשנו לזהות לא רק צמחי בר, אלא גם את צמחי הנוי שהיו מקובלים אז בהתיישבות העובדת: עפרית הַכֶּף וטְקוּמֵית הַכֶּף, אזדרכת, פלפלון בכות, תויה, שקראו לה אז ברוש מגוהץ, בוהיניה, ליגוסטרומ, פיטוספורום, ברושים ואורנים שונים, ועוד עץ נוי ששמו הצחיק אותי מאוד: בְּרָכִיכִיטוֹן צפצפני. אמי, שהכירה טוב ממני את צמחי הכפר, ומה שחשוב יותר - את אנשיו, דאגה אף היא. מיד ארגנה לי קורס מזורז בפלורה האזורית: יצאה איתי לשדות, אספה ענפים וצנצנות וערכה איתי מבחני זיהוי וסימולציות שבלב אבי עוררו רק גיחוך. טו בשבט הגיע. בלב כבד וחרד נכנסתי לחדר הטבע וניצבתי מול הצמחים שצריך לזהותם. בכיתה דלת היינו צריכים להכיר בשמותיהם ארבעים עצים ושיחים ופרחים לפחות, ואני התחלתי לקושש אותם אט־אט. את הָעֵר האציל זיהיתי מיד, כי זכרתי את העלים שלו לא רק מהכרמל אלא גם מעוד הבְּיִטֵט: צנצנות הדגים המלוחים של סבתא שלי. את האורן הקנרי הכרתי על פי מחטיו, שצומחות בקבוצות של שלוש ולא של שתיים. גם את הברכיכיטון הצפצפני הנל זיהיתי בקלות - מי יכול לשכוח יצור שיש לו שם כל כך מצחיק? איכשהו גברתי גם על העוזרד ועל שני מיני הלוטם, דילגתי מעל משוכות הקידה והסירה הקוצנית, ואפילו הבחנתי בין אלון התבור

והאלון המצוי. את הטיון הדביק זיהיתי כי האף זוכר טוב יותר מהעיניים. אבל את הפיגם המצוי, שגם לו ריח עז ואופייני - לא. בסופו של דבר עברתי את יום האילן הראשון שלי בעור שיניי. זיהיתי ארבעים ושניים צמחים, האחרון בבני כיתתי. המחנך שלנו ניחם אותי ואמר: לפעם ראשונה זה טוב מאוד, בשנה הבאה תצליח יותר. אבל אמא שלי אמרה שראוי היה לזהות קצת יותר.

אהבת הארץ

יְהוּדָה עֲמִיחָי

וְהָאָרֶץ מְחַלֶּקֶת לְמַחֲזוֹת הַזְּכָרוֹן וּגְלִילֵי הַתְּקֵנָה,
וְתוֹשְׁבֵיהֶם מִתְעַרְבְּבִים אֵלֶּה עִם אֵלֶּה,
כְּמוֹ חוֹרִים מִחֲתָנָה עִם חוֹזְרִים מִלְּוֵית הַמֵּת.
וְהָאָרֶץ לֹא מְחַלֶּקֶת לְשִׁטְחֵי מִלְחָמָה וּלְשִׁטְחֵי שְׁלוֹם.
וּמִי שְׁחוֹפֵר גְּמָה נֶגֶד פְּגָזִים
יָשׁוּב וַיִּשְׁכַּב בָּהּ עִם נַעֲרָתוֹ,
אִם יִחְיֶה לְשָׁלוֹם.
וְהָאָרֶץ יָפָה.
אֶפְלוֹ אוֹיְבִים מִסְבִּיב מִקְשָׁטִים אוֹתָהּ
בְּנֶשֶׁק מִבְּרִיק בְּשִׁמְשׁ
כְּמַחְרֹזֹת עַל צִנּוֹר.
וְהָאָרֶץ אָרֶץ חֲבִילָה:
וְהִיא קְשׁוּרָה הַיֵּטֵב וְהַכֵּל בָּהּ, וְהִיא קְשׁוּרָה חֲזָק
וְהַחוּטִים לְפַעֲמִים מְכֹאֲיְבִים.
וְהָאָרֶץ קִטְנָה מְאֹד,
וְאֲנִי יְכוֹל לְהַכִּיל אוֹתָהּ בְּתוֹכִי,
סוּחַף הַקְּרָקַע סוּחַף גַּם אֶת מְנוּחָתִי
וּמְפֹלֵס הַכְּנָרֶת תְּמִיד בְּתוֹדַעְתִּי.
וְלָכֵן אֲנִי יְכוֹל לְחוּשׁ אוֹתָהּ כְּלָה
בְּעֲצִימַת עֵינַי: יָם-עֵמֶק-הַר.
וְלָכֵן אֲנִי יְכוֹל לְזַכֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָה בָּהּ
בְּבֵת אַחַת, כְּאִישׁ שְׂזוֹכֵר
אֶת כָּל חַיּוֹ בְּרִגְעַ מוֹתוֹ.

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִבִּיאֶךָ
אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ
נַחֲלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲמוֹת
יְצֵאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר
אֶרֶץ חֶטָּה וְשִׁעֲרָה וְגִפְן
וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית
שִׁמּוֹן וְדָבֵשׁ

(דברים ח, ז-ח)

תפלה אחרונה

אורי צבי גרינברג

הִרְכִּינֵנוּ אִם רְצוֹנְךָ בְּכָךְ, כַּאֲשֶׁר תִּכְף אֵילָנוֹת
בְּכַבֵּד הַבְּרָכָה הַמְתוּקָה מִתְמוּז עַד תְּשׁוּרֵי,
כִּי גַם אָנוּ עֲצִיף עִם יְבוּל הַיְגוּנִים הַכְּבֵד;
אֲךְ אֵל נָא תַעֲקֶרְנוּ מִשְׁרֵשׁ זֶה הָאֲדָמָה,
כִּי בַחֲרָנוּ לַהֲיֹת בָּהּ כְּמוֹ שְׁשִׁתְּלֶת אוֹתָנוּ
בְּעִגּוּל הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת.
אִם גָּזַר הוּא מִפִּיךָ: בַּל יִגַע מִצְחָנוּ בַּגְּבִהוֹת
וְלֹא נַעֲפִיל עַל שְׁלֵבִים בְּסֵלִם הַזֶּהָב בְּחִזּוֹן -
תִּנָּנוּ וְנִכְרָה בְרִית עִם אֲדָמְתְךָ הַחַיָּה
בְּעֵמֶק-הָאָדָם הַיָּפָה,
וּבְלוּחַ חַיִּינוּ מְחָה שְׁלוֹשׁ אוֹתִיּוֹת: מִנֹּת.

כְּמוֹ הָעֵלָה

הַמְזוּטֵל בַּר יוֹסֵף

כְּמוֹ הָעֵלָה הַזֶּה, הַגְּבוּהָ
שֶׁהַשָּׁמַשׁ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ שְׁקוֹף לְגַמְרֵי
כְּשֶׁהִיא עוֹבְרַת אֶת כָּלוּ
וְיוֹצֵאת מִצַּד הַצֵּל.
כְּמוֹ הָעֵלָה הַזֶּה, הַמְטֹרֵף מְרֹב זֶהָר
שֶׁלֹא מִפְּסִיק לְנִצְנֵץ בְּשָׁמַיִם
שֶׁאֵינְנוּ חָדֵל.
גַּם בְּגַל הָעֵפֶר הָאֶפֶל הַזֶּה
תִּזְכֹּר שֶׁכְּמוֹ הָעֵלָה הַזֶּה בְּאוֹר

לא לשכוח את העיקר

נתן טרנסקי

היהודים התחילו לחגוג את ט"ו בשבט כאשר מדינתם כבר נחרבה והעם ירד לגלות. לכן דווקא ט"ו בשבט הפך לחג שמסמל יותר מכל את הגעגועים למולדת האהובה והאבודה. את אותם הגעגועים וכן את הרצון העז לשוב הביתה, שמר עם ישראל במשך כל שנות הגלות. אני זוכר היטב שגם בברית המועצות היו פעילי העלייה מתכנסים ביום זה. שרנו שירים ישראליים, חלמנו על חיים חדשים במולדת הרחוקה ואכלנו מאותם פירות ארץ ישראל שהיינו מצליחים להשיג במוסקבה המושלגת.

כיוון שפירות אלה היו בעיקר תמרים, כמובן לא טריים אלא יבשים בסוכר בשבילנו ט"ו בשבט היה מסמל את המתיקות של ארץ ישראל.

לאחר מאבק מתמשך ועיקש התגשמו חלומותינו, ואנחנו בדרך הטבע, הכרנו לא רק את מתיקותם של החיים בישראל אלא גם את המרירות שבהם. את הבעיות והסכסוכים של החברה הישראלית. נהיינו ישראלים וכמו אצל רוב הישראלים מרירות הסכסוכים המשסעים את חברתנו החלו לפעמים לגבור על העיקר. וחשוב מאוד לא לשכוח שהעיקר,

שבו לא זכו הדורות הקודמים, הוא המתיקות של חיים במדינה יהודית, חיים עם כל עם ישראל יחדיו. לכן כאשר כל שנה אנחנו נהנים בט"ו בשבט ממיטב פירות טריים שגידלו ידיים ישראליות על האדמה הישראלית חייבים אנחנו להתעלות מעל קשיי היום יום, לשמוח מכל הלב ולהתגאות בהישג ההיסטורי של עמנו, במדינת ישראל החזקה.

הוי, ארצי מולדתי

שאול טשרניחובסקי
תל אביב 1933

ארץ-נחלת מדבר-סין!	הוי, ארצי! מולדתי!
קסם כוכבי לכת.	הר-טרשים קרח.
הבל-זעם החמסין,	עדר עלפה: שה וגדי.
מלונה בשלכת.	זהב-הדר שמח.
כרם-גפן נים-לא-נים.	מנזרים, גל מצבה,
תל-חרבה נחרשת.	כפות-טיט על בית.
תכול-לילות וילל-תנים.	מושבה לא-נושבה,
משאבה נוקשת.	זית אצל זית.
הוי, הוי, ארץ המדת-לב!	ארץ! ארץ-מורשה!
השמיר, השית.	דקל רב-כפיים.
ביר סוד יתום בגב.	גדר-קו-צבר רשע.
בשמים עיט.	נחל כמה המים.
מטליות מדבר וחול.	ריח פרדסי-אביב.
שביל זרוע שחלת.	שיר-צלצל גמלת.
ביום של אור טובע כל,	חל-חולות לים סביב.
ועל פני כל התכלת.	צל שקמה נופלת.

ארץ

שייקה פסקוב

ארץ, ארץ, ארץ,	ארץ, ארץ, ארץ,
ים אל מול החוף	ארץ תכול אין עב,
ופרחים וילדים	והשמש לה
בלי סוף.	כדבש וחלב,
בצפון כינרת	ארץ בה נולדנו
בדרום חולות	ארץ בה נחיה
ומזרח למערב	ונשב בה, יהיה
נושק גבולות/ נושק	מה שיהיה
בסוד	
ארץ שנאהב...	ארץ שנאהב
	היא לנו אם ואב
ארץ, ארץ, ארץ,	ארץ של העם
ארץ התורה	ארץ לעולם
את מקור האור	ארץ בה נולדנו
ושפת האמונה.	ארץ בה נחיה
ארץ, ארץ, ארץ,	יהיה מה שיהיה.
ארץ יקרה,	
הן הבטחת	
שאין זו אגדה.	

פרחים בקנה

דודו ברק

כשאביב נרדם יעור בחוורון
בשדות האש ייתם הקרב האחרון
ובוקר נהדר מן הבקעה להר
אז יעלה בזמר, ברון.

השמש ידם בין עזה לרפית,
ירח ילבין על פסגת החרמון
פרחים בקנה ובנות בצריח
ישובו לעיר חיילים בהמון.

ילדה אחת קטנה ובידה זרים,
לעיר הלבנה תצא אז בשירים,
ולחייל נרגש תשים סביון בדש,
והשמיים כה בהירים.

השמש ידם בין עזה לרפית...

החיילים לעיר יגיעו בעם רב,
עם נערות ושיר ועם פרחי זהב,
וכל אשר אתמול ידע מכאוב ושכול
לא עוד ידע שלכת וקרב.

תוכן

תוכן

5הקדמה
7 דגשי הסברה לציון ט"ו בשבט במלחמה
9 סדר טו בשבט
10 הסבר קצר רגע לפני שמתחילים
13 כוס ראשונה
21 כוס שניה
26 כוס שלישית
32 כוס רביעית
38 ברכה אחרונה
41 אסופת מקורות ברוח החג
42 תפילה לשלום המדינה
43 תפילה לשלום חיילי צה"ל
44 תפילה להחזרת השבויים והחטופים
45 חיי שליחות, יצחק שדה
47 העולם שאמור להיות, הרב יונתן זקס
48 לגזור ולשמור, נעם חורב
50 אידיאל אין סופי, הרצל
52 מגילת העצמאות (פתיחה)
53 כי האדם עץ השדה, נתן זך

- 54ט"ו בשבט תש"ט, חיים וייצמן
- 56אוטופיה, א"ד גורדון
- 58לב נוטע, מרים פרץ
- 61החריש הראשון בראש פינה, משה דוד שו"ב
- 62שירת העשבים, נעמי שמר
- 63חיי הנצח, ויקטור פרנקל
- 64עץ אָגס, רחל
- 65מה עלינו לעשות, זאב ז'בוטינסקי
- 67שבע שורות לזריחה, אמיר אור
- 69יום האילן, מאיר שלו
- 72אהבת הארץ, יהודה עמיחי
- 74תְּפִלָּה אַחֲרוֹנָה, אורי צבי גרינברג
- 75כמו העלה, חמוטל בר יוסף
- 76לא לשכוח את העיקר, נתן שרנסקי
- 78הוי, ארצי מולדתי, שאול טשרניחובסקי
- 79ארץ, שייקה פייקוב
- 80פרחים בקנה, דודו ברק

מוזמנים לשלוח תגובות
והערות תוכן בקישור הבא <<